

1.4. CODAREA NUMERELOR BINARE

Codificare presupune realizarea unei *schimbări a formei de exprimare a informației*, altfel spus o *translatare de limbaj*.

1.4.1 REPREZENTAREA ÎN SISTEM BINAR A NUMERELOR NEGATIVE

Pentru reprezentarea în binar a unui număr negativ, primul bit din stânga reprezentării numărului este utilizat ca bit de semn astfel:

- 0 pentru numere **pozitive (+)**
- 1 pentru numere **negative (-)**

A. CODUL DIRECT

Pentru numerele negative cu n biți, bitul de semn este 1 iar ceilalți $n-1$ biți servesc pentru reprezentarea valorii absolute a numărului.

Exemplu: Reprezentarea numărului -5 pe opt biți în cod direct.

Convertim numărul 5 din baza 10 în baza 2 $\Rightarrow 5_{10} = 101_2$

Valoarea absolută a numărului -5 reprezentat pe 8 biți este **00000101₂**

Pentru numărul -5 primul bit din stânga este 1

Numărul -5 pe opt biți în cod direct are valoarea 10000101₂

B. CODUL INVERS (complement față de 1)

Pentru numerele negative cu n biți, bitul de semn este 1 iar ceilalți $n-1$ biți servesc pentru reprezentarea valorii absolute **NEGATE** a numărului. Negarea se realizează la nivel de bit prin transformarea biților 0 în 1 și a biților 1 în 0.

Exemplu: Reprezentarea numărului -5 pe opt biți în cod invers

Valoarea absolută a numărului -5 este **0000101**.

Valoarea absolută **NEGATĂ** a numărului -5 este **1111010**

Pentru numărul -5 primul bit din stânga este 1

Numărul -5 pe opt biți în cod invers are valoarea 11111010₂

Valoarea numerică a unui număr negativ N reprezentat pe n biți în cod invers se calculează cu formula:

$$C_1(N) = 2^n - 1 - V$$

unde: n – este numărul de biți al reprezentării

V – este valoarea absolută a numărului reprezentat.

Exemplu: Valoarea numerică numărului -5 pe opt biți în cod invers

$$C_1(N) = 2^8 - 1 - 5 = 256 - 1 - 5 = 250$$

$$11111010_2 = 1 \cdot 2^7 + 1 \cdot 2^6 + 1 \cdot 2^5 + 1 \cdot 2^4 + 1 \cdot 2^3 + 0 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0 = 250_{10}$$

C. CODUL COMPLEMENTAR (complement față de 2)

Pentru reprezentarea numerelor negative în cod complementar se parcurg etapele:

- Se reprezintă numărul negativ în valoare absolută pe opt biți
- Se transformă biții 0 în 1 și biții 1 în 0
- Rezultatul obținut se adună cu 1

Exemplu: Reprezentarea numărului - 5 pe opt biți în cod complementar

Valoarea absolută a numărului - 5 este $| - 5 | = 5$

Numărul 5 în sistem binar pe opt biți are valoarea **0000101**

După transformare se obține numărul **11111010**

Adunăm numărul obținut cu 1

$$\begin{array}{r} 11111010 + \\ \underline{ 1} \\ 11111011 \end{array}$$

Numărul negativ - 5 în cod complementar are valoarea 11111011

Valoarea numerică a unui număr negativ **N** reprezentat pe **n** biți în cod complementar se calculează cu formula:

$$C_2(N) = 2^n - V$$

unde: **n** – este numărul de biți al reprezentării

V – este valoarea absolută a numărului reprezentat.

Exemplu: Valoarea numerică numărului - 5 pe opt biți în cod complementar.

$$C_2(N) = 2^8 - 5 = 256 - 5 = 251$$

$$11111011_2 = 1 \cdot 2^7 + 1 \cdot 2^6 + 1 \cdot 2^5 + 1 \cdot 2^4 + 1 \cdot 2^3 + 0 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0 = 251_{10}$$

CONCLUZII:

În codul complementar **bitul din stânga** rămâne întotdeauna **bit de semn**.

Avantajul reprezentării numerelor în cod complementar față de reprezentarea în celelalte coduri este că prin adunarea numărului reprezentat cu complementul său față de 2 se obține rezultatul 0.

Codul complementar este cel mai utilizat pentru reprezentarea numerelor algebrice în calculator.

1.4.2 CODURI NUMERICE

Sistemele digitale efectuează calculele interne cu ajutorul numerelor binare dar majoritatea utilizatorilor preferă să lucreze cu numere zecimale. Din această cauză au fost create interfețe cu exteriorul a sistemelor digitale care pot prelua, prelucra și afișa valori zecimale.

Prin urmare un număr zecimal este reprezentat într-un sistem digital printr-un șir de biți, diverse combinații ale valorilor din șir reprezentând diferite numere zecimale. Mulțimea formată din șiruri de n biți, în care fiecare șir de biți reprezintă câte un număr sau element, se numește **COD**.

O combinație determinată de valorile a n biți se numește **CUVÂNT DE COD**.

Pentru reprezentarea cifrelor sistemului de numerație zecimal sunt necesari minimum 4 biți deoarece numărul de cifre zecimale este 10, iar acest număr este mai mare decât 2^3 care se reprezintă pe 4 biți.

A. CODURI ZECIMAL – BINARE (BCD)

În clasa de coduri zecimal-binare (**Binary Coded Decimal**) mulțimea **X** a sursei primare de informații care trebuie codificată este formată din simbolurile cifrelor sistemului zecimal, iar mulțimea cuvintelor de cod trebuie să conțină cel puțin 10 cuvinte distincte.

X = {0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}.

Cuvintele de cod trebuie să aibă cel puțin **4 biți**, deoarece $2^3 < 10 < 2^4 = 16$

Stabilind corespondența între cele **10** cifre ale sistemului zecimal și cele **16** cuvinte binare de **4 biți**, se pot obține în total $C_{16}^{10} = 29.059.430.400$ posibilități de codificare.

Codurile zecimal – binare se clasifică astfel (vezi **tabelul 1.6**):

➤ Coduri ponderate

- Codul 8421
- Codul 2421
- Codul 4221
- Codul 7421

➤ Coduri neponderate

- Codul Exces 3
- Codul Gray
- Codul 2 din 5
- Codul 8421 cu bit de paritate

Tabelul 1.6. Coduri zecimal-binare

Numere în zecimal	CODURI ZECIMAL-BINARE							
	Coduri ponderate				Coduri neponderate			
	8421	2421	4221	7421	Exces3	Gray	2 din5	8421 cu bit de paritate impară
0	0000	0000	0000	0000	0011	0000	000 11	1 0000
1	0001	0001	0001	0001	0100	0001	00 101	0 0001
2	0010	0010	0010	0010	0101	0011	00 110	0 0010
3	0011	0011	0011	0011	0110	0010	01001	1 0011
4	0100	0100	0100	0100	0111	0110	01010	0 0100
5	0101	1011	1001	0101	1000	0111	01100	1 0101
6	0110	1100	1100	0110	1001	0101	10001	1 0110
7	0111	1101	1101	0111	1010	0100	10010	0 0111
8	1000	1110	1110	1001	1011	1100	10100	0 1000
9	1001	1111	1111	1010	1100	1101	11000	1 1001

A1. CODURI PONDERATE

Cel mai utilizat cod ponderat este codul 8421. Acest cod se mai numește codul zecimal-binar natural **NBCD** (**N**atural-**B**inary-**C**oded-**D**ecimal), în terminologia curentă este definit impropriu doar codul **BCD**.

Bitul **0** are ponderea **1** (2^0), bitul **1** are ponderea **2** (2^1), bitul **2** are ponderea **4** (2^2), bitul **3** are ponderea **8** (2^3). Deci în codul 8421 ponderile biților sunt 8, 4, 2, 1.

Se observă că ponderea unui bit este egală cu notația codului corespunzătoare bitului respectiv.

Aceași regulă de fixare a ponderii bitului din cuvântul de cod, egală cu cea din notația codului, se respectă la toate celelalte coduri ponderate.

După cum se observă din **Tabelul 1.6** pentru fiecare caracter zecimal corespunde un cod de 4 biți. Pentru a transforma codul binar în număr zecimal se înmulțește baza sistemului binar (**2**) cu ponderea bitului corespunzător și se adună rezultatele.

Exemple:

Codul 0111_{8421} se scrie $0 \cdot 2^3 + 1 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0 = 0 + 4 + 2 + 1 = 7$

Codul 0111_{8421} se mai poate scrie $0 \cdot 8 + 1 \cdot 4 + 1 \cdot 2 + 1 \cdot 1 = 0 + 4 + 2 + 1 = 7$

Codul 1110_{2421} se scrie $1 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0 = 2 + 4 + 2 + 0 = 8$

Codul 1110_{2421} se mai poate scrie $1 \cdot 2 + 1 \cdot 4 + 1 \cdot 2 + 0 \cdot 1 = 2 + 4 + 2 + 1 = 8$

Codul 1101_{4221} se scrie $1 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0 = 4 + 2 + 0 + 1 = 7$

Codul 1101_{4221} se mai poate scrie $1 \cdot 4 + 1 \cdot 2 + 0 \cdot 2 + 1 \cdot 1 = 4 + 2 + 0 + 1 = 7$

Codul 1010_{7421} se scrie $1 \cdot 7 + 0 \cdot 4 + 1 \cdot 2 + 0 \cdot 1 = 7 + 0 + 2 + 0 = 9$

Numerele pot fi reprezentate în **BCD** prin cuvinte de orice lungime folosindu-se câte **1 octet (8 biți)** pentru fiecare combinație de două cifre. Numerele **BCD** precedate de semn prezintă un bit suplimentar pentru semn (primul bit din stânga).

A2. CODURI NEPONDERATE

1. Codul EXCES 3

Codul EXCES 3 se obține din cuvântul de cod **8421**, al cifrei zecimale respective, la care se adună **0011**, adică **3** în binar.

EXEMPLU:

Reprezentarea cifrei 8 în cod EXCES 3.

Cifra **8** în codul **8421** are valoarea **1000**

Pentru reprezentarea în codul EXCES 3 se adună **1000 + 0011 = 1011**

Valoarea cifrei **8** în codul **EXCES 3** este **1011**

Utilizând codul **EXCES 3**, se poate face distincție între lipsa unei informații înscrise într-un registru sau locație de memorie și înscriserea valorii zero. (0000 reprezintă lipsa unei informații, iar zero este codificat prin 0011)

2. Codul 2 din 5

Acest cod se utilizează pentru reprezentarea numerelor zecimale printr-un grup de **5 biți** din care numai doi biți sunt semnificativi (au valorile egale cu **1**). În acest fel se realizează o unicitate a reprezentării, deoarece din cele 32 numere posibile cu 5 biți (2^5) numai 10 satisfac condiția 2 din 5. Numerele care satisfac condiția **2 din 5** sunt prezentate în **tabelul 1.6**.

Acest cod creează posibilitatea *detectării erorilor multiple la transmiterea informației*.

3. Codul 8421 cu bit de paritate.

Acest cod este un **cod detector de erori**. Codul conține un bit suplimentar numit **bit de paritate** care este primul bit din stânga numărului reprezentat în acest cod. Codul se obține din codul **8421** prin adăugarea unui bit de paritate în fața codului **8421** care reprezintă un anumit număr. Bitul de paritate se poate alege astfel încât numărul total al biților cu valoare **1**, în exprimarea numărului, să fie **par** respectiv **impar**.

Acest cod se utilizează pentru *verificarea transmiterii corecte a informației*

4. Codul GRAY

Codul Gray este un cod digital care acceptă modificarea unui singur bit din cuvântul de cod, la trecerea dintre două cuvinte de cod succesive (trecerea de la o cifră zecimală la următoarea cifră zecimală).

Această proprietate face ca acest cod să fie utilizat la dispozitivele de codare circulară (diverse traductoare unghiulare de poziție).

Codul **gray** se obține din codul **8421** astfel (vezi **tabelul 1.7**):

- G_0 – repetă primele **două** locații ale lui B_0 , după care se reflectă din două în două locații astfel: **01 10 01 10 01 10 01 10**
- G_1 – repetă primele **patru** locații ale lui B_1 , după care se reflectă din patru în patru locații astfel: **0011 1100 0011 1100**
- G_2 – repetă primele **opt** locații ale lui B_2 , după care se reflectă din opt în opt astfel:
00001111 11110000
- G_3 – repetă B_3 .

Tabelul 1.7 – Tabelul de adevăr al convertorului de cod **8421** – gray

Număr zecimal	CODUL 8421				CODUL GRAY			
	B3	B2	B1	B0	G3	G2	G1	G0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	1	0	0	0	1
2	0	0	1	0	0	0	1	1
3	0	0	1	1	0	0	1	0
4	0	1	0	0	0	1	1	0
5	0	1	0	1	0	1	1	1
6	0	1	1	0	0	1	0	1
7	0	1	1	1	0	1	0	0
8	1	0	0	0	1	1	0	0
9	1	0	0	1	1	1	0	1
10	1	0	1	0	1	1	1	1
11	1	0	1	1	1	1	1	0
12	1	1	0	0	1	0	1	0
13	1	1	0	1	1	0	1	1
14	1	1	1	0	1	0	0	1
15	1	1	1	1	1	0	0	0

Codul **Gray** are proprietatea de adiacență, adică trecerea de la o cifră zecimală la următoarea sau precedenta necesită modificarea unui singur bit din cuvântul de cod.

Codul **Gray** este util pentru mărimile care cresc sau descresc succesiv.

1.4.3 CODURI ALFANUMERICE

Codurile alfanumerice conțin cifre, litere și semne speciale care se numesc **caractere**.

Cel mai utilizat cod alfanumeric este codul **ASCII** (*The American Standard Code for Information Interchange – codul american standardizat pentru schimbul de informații*)

Codul **ASCII** utilizează **7 biți** pentru a codifica 128 de caractere diferite (vezi **Tabelul 1.8**).

Codul **ASCII** conține litere mari, litere mici, cifre, sisteme de punctuație și diverse caractere de comandă care nu se tipăresc.

Tabelul 1.8 – Codul ASCII

b3 b2 b1 b0	b6 b4 b5							
	000	001	010	011	100	101	110	111
0000	NULL	DLE		0	@	P	`	p
0001	SOH	DC1	!	1	A	Q	a	q
0010	STX	DC2	"	2	B	R	b	r
0011	ETX	DC3	#	3	C	S	c	s
0100	EOT	DC4	\$	4	D	T	d	t
0101	ENQ	NAK	%	5	E	U	e	u
0110	ACK	SYN	&	6	F	V	f	v
0111	BEL	ETB	'	7	G	W	g	w
1000	BS	CAN	(	8	H	X	h	x
1001	HT	EM	)	9	I	Y	i	y
1010	LF	SUB	*	:	J	Z	j	z
1011	VT	ESC	+	;	K	[	k	{
1100	FF	FS	,	<	L	\	l	
1101	CR	GS	-	=	M	]	m	}
1110	SO	RS	.	>	N	^	n	~
1111	SI	US	/	?	O	_	o	DEL

EXEMPLE de reprezentare în ASCII a caracterelor:

C – 100 0011 (coloana 100 linia 0011)

& – 010 0110 (coloana 010 linia 0110)

9 - 011 1001 (coloana 011 linia 1001).